

МАКЕДОНСКОТО ДВИЖЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ СЛЕД ПАДАНЕТО НА КОМУНИЗМА

Македонски глас, Издание на Пирински македонски информационен център, Брой 1, януари 2005 – брой 7, септември, 2006, Благоевград

Този текст представлява опит да се представи македонското движение в България след 1990 г. без претенции за изчерпателност и абсолютна точност. При един пионерски труд това е непостижимо. Публикуването му има за цел между другото и да обърне вниманието на участниците в описваните събития с молба да информират редакцията за пропуски, грешки, неточности, да доставят допълнителни подробности и документарен материал, който да позволи в бъдеще издаване на един завършен текст. По-важните допълнения и поправки ще бъдат публикувани на страниците на бюлетина.

С падането на комунистическата диктатура на 10 ноември 1989 г. и началото на демократизацията на страната се създадоха условия за излизане на македонското национално движение в Пиринска Македония и България от условията на дълбока нелегалност, в която бе принудено да съществува в десетилетията на антимакедонски терор (1966 - 1989). Макар македонското движение да не се явява просто излизане от нелегалност на някоя съществуваща дотогава организация, връзката с нелегалните движения е съвсем осезателна. Повечето от първите македонски дейци в 1990 г. са бивши членове на такива организации.

10 ноември 1989 г. завари македонското малцинство в България без свое организирано движение, без изградена програма, без свой политически елит, без кадри. Причина за това беше невъзможността да се практикува каквато и да е политическа дейност в комунистическия период. Дейността на организациите, които се създаваха през тоталитарното време, главно се свеждаше до пропаганда в полза на македонско национално самоопределение, писане на патриотични лозунги, хвърляне на листовки и провеждане на тайни събрания. В редки случаи те се занимавали и с подготовка за въоръжена съпротива.

Тази липса на опит, силната напласеност, особено сред интелигенцията, която според своите професии е особено зависима от държавата, както и липсата на по-богата македонска класа слагат отпечатък върху първите стъпки на македонското движение в посткомунистическия период. То е подчертано пролетарско, движение на по-бедните слоеве в обществото. Силният натиск, с който то ще се сблъска в началото на 90-те години, когато се правят първите стъпки на създаване на по-богати слоеве в страната, довежда до това, че замогващите се граждани избягват да имат вземане-даване с македонската идея. Още повече, че тези процеси на забогатяване не се развиват спонтанно, а в тях активно участие взема в качеството си на насочващ фактор бившата комунистическа номенклатура, контролираща всички икономически лостове в обществото и възпитана в принципите на антимакедонизма. Активистите на македонското движение лесно се оказват на улицата в началото на дълбоката икономическа криза.

Всичко това слага свой отпечатък върху първите години на македонската борба за права в България. Време, което ще бъде запомнено с големия ентузиазъм, с първите опияняващи успехи, както и с грубите тактически грешки, които ще помогнат на властта да изтласка бързо развиващото се в началото движение в дълбока изолация и да охладят ентузиазма на македонските патриоти.

Силен подтик за организиране на македонците в България дават събитията в началото на 1990 г. През януари, след дълги протести от страна на турците, властта решава да спре възродителния процес, макар и с уговорка, че това не предвижда и

даване право на майчин език (Декларация на Политбюро на ЦК на БКП, Работническо дело, 03.01. 1990 г. бр 3., с. 1; Декларация на политическите и обществените организации в НР България, Работническо дело, бр. 5, 09.01.1990 г.). Макар тази отстъпка да вдъхва надежда, всъщност не донася нищо добро, тъй като властта я компенсира, като се нахвърля върху македонците в печата и доказва тяхното несъществуване, вероятно страхувайки се да не се повтори случаят с турските протести. На 2 януари например министърът на външните работи Бойко Димитров официално заявява, че „няма нито исторически, нито правни, нито каквито и да било други основания да се търси такова малцинство“. На 16 февруари 1990 г. Югославската скупщина се обръща официално към българския парламент с искане да се признаят македонците и да се върнат отнетите им права. Това искане разгневява комунистическия националистически режим, още повече, че искането е подкрепено на 21 февруари от масов митинг на централния скопския площад. По комунистически маниер, властта организира из градовете в Пиринска Македония протестни „спонтанни“ шествия на гражданите, които да подготвят необходимата атмосфера и на 6 март Народното събрание с официална декларация отхвърля исканията на Югославия, отрича съществуването на македонско малцинство, повтаряйки дума по дума заявлението на министъра Димитров (Работническо дело, бр 66, 07.03.1990 г. с.1). Паралелно по Македонската телевизия, която се лови в някои части на Пиринска Македония, се излъчва филмът на Ласло Тот от ТВ Нови Сад, посветен на македонското малцинство в България, който дава силен подтик на македонците да се организират и да си търсят правата.

Първата македонска организация ВМРО (независима) „Илинден“ с председател Георги Солунски възниква към края на 1989 г. в София. Тя установява свои разклонения в Петрич (Сократ Маркилов) и Сандански (Иван Петров и Вихрен Запрев). Санданската секция се създава от края на февруари до средата на март. *(За съжаление не ми е известна историята на основаване на другите секции и организации от онова време затова като пример ще приведа само Сандански: първият член на ВМРО (независима) „Илинден“ в този град е Иван Петров. Той в началото на февруари 1990 г. встъпва в контакт със Сократ Маркилов, чийто координати намира на един залепен позив. След това той също залепва няколко подобни позива в Сандански. Малко по-късно със Сократ се свързва Вихрен Запрев и последният го насочва към Иван Петров. По инициатива на Запрев по времето, когато в страната се организират контрамитингите, е поставена маса пред новата църква („Св. Георги“) в града с подписка за набиране на членове. Записват се към 30 души. На 18 март зад градския басейн е организирано събрание, на което и официално е основана секция на ВМРО (независима) „Илинден“ с председател Вихрен Запрев, секретар Красимир Илиев и касиер Иван Петров.)*

Паралелно се появяват и други македонски организации. Създаден е комитет за защита правата на македонците (в Петрич в началото на 1990 г. от Стоян Томовичин и Йордан Костадинов), Македонско културно-просветно дружество „Яне Сандански“ в село Микрево (31 януари 1990 г.), Комитет на репресираните македонци (Благоевград, член – Теодосий Попов, според други сведения, организацията в Благоевград се е наричала ВМРО). Според някои информации в края на 1989 г. и в Гоце Делчев се създава Македонско културно просветно дружество. Постепенно, чрез разлепените позиви и лични познанства тези дружества започват да влизат във връзка помежду си.

Особено сплотяваща роля изиграва организираното на 11 март 1990 г от ВМРО (независима) „Илинден“ протестно шествие в София от НДК до парламента за връчване на декларация с искане да бъдат признати македонците в България. Демонстрацията изненадващо е разрешена и за това се съобщава дори по държавната телевизия, но паралелно е организиран протест на националистите върховисти – бъдещото ВМРО СМД. На тази първа забелязана македонска проява

присъстват около шестдесет-седемдесет човека от повечето посочени македонски организации и дружества. Още в деня на демонстрацията, преди да са имали възможност да се запознаят с исканията на „Илинден“, множество организации излизат с декларации, с които я осъждат – Комитетът за защита на националните интереси, Движението за защита на българите в чужбина, БКПД „Тодор Александров“, БНРП, СМКПД, Македонски дискуссионен клуб „Вардар“. Шествието на ВМРО (независима) в пресата е коментирано много обидно и пренебрежително, но въпреки това му е отделено голямо внимание (например Работническо дело, бр. 71, от 12. 03. 1990 г., „Тридесет сепаратисти пред НДК“, отделя на случая първа и втора страница). Тази публична демонстрация е силен удар против националистическата пропаганда, която обосновава отказа си да признае македонско малцинство с това, че то не съществува.

Засилените контакти и сътрудничество, както и антимакедонската политика на държавата подтикват македонските активисти да се обединят. На 11 април в дома на Вихрен Запрев в Сандански се събират 38 представители на четири организации от долината на Струма (сред присъстващите са Стоян Георгиев, Вихрен Запрев, Теодосий Попов, Сократ Маркилов, Йордан Костадинов, Атанас Киряков, Красимир Илиев и др. Решават да се обединят в единна организация, приемат кратък устав и програма и избират ръководство. Решено е да нарекат организацията Обединена македонска организация „Илинден“ (ОМО „Илинден“). Издигнати са двама кандидати за председатели: Стоян Георгиев и Йордан Костадинов. С 34 гласа е избран Стоян Георгиев и той става първият (а както се оказва и последният законен) председател на ОМО „Илинден“, а получилият 4 гласа Костадинов е оставен за заместник-председател, за да няма разправии (според сведения от присъстващи да се избере още на това събрание ръководство настоява най-много Костадинов и остава много разочарован от резултата на гласуването). Както Тайната вечеря си има своя Юда, така и на това събрание за секретар е избран Красимир Илиев, бъдещият предател на организацията.

В публикувания в първия брой на Македонски Глас текст е допусната фактическа грешка. Броя на участниците в първата македонска демонстрация не е 70 човека а към 130, което се потвърждава от подписката направена същия ден под молбата за признаване на македонско малцинство. Автора благодари на Костадин Златков за ценното уточнение.

Освен това в редакцията пристигна и друга версия за избирането на първото ръководство на ОМО „Илинден“. Според нея отношението между Стоян Георгиев и Й. Костадинов на тази среща е братско и именно Костадинов преди гласуването предлага варианта Георгиев да бъде избран като председател, а самия той като подпредседател.

Първото голямо мероприятие на обединената вече организация е събора край Роженския манастир на 22.04.1990 г. Той е забранен от властите, които се постарават да подкопаят масовостта, като чрез кметството в Сандански организират свой събор в събота на 23 април с безплатен превоз. Но техният събор е посетен съвсем слабо. За разлика от това на следващия ден на поляната край гроба на Яне се събират между пет и десет хиляди македонци, дошли със собствен превоз, пеша, или с таксите. Паркинга на село Рожен няма възможност да събере всички превозни средства. Колоната от паркирали автомобили се точи от двете страни на пътя между селата Рожен и Кърналово Прочетени са голям брой доклади, пусната е подписка за набиране на членове на ОМО „Илинден“. Събора минава в пълен ред. Масовото присъствия изненадва дори организаторите, но особено неприятно и шокиращо е то за властта. Реакцията в пресата е остра. Не можейки да отречат големия брой присъстващи правителствените вестници развиват теорията, че хората дошли на Рожен по традиция, а шепата македонисти се възползвали от това традиционно събиране за да вършат своята пропаганда, твърдения, които не отговарят на

истината, тъй като „традиционният“ събор е организиран от властите предишния ден с минимална посещаемост. Единодушно вестниците настояват организацията да бъде забранена, а организаторите на събора да бъдат дадени под съд (Пиринско дело, 24.04.1990 г., 1-3, „Това страшно оръжие заблудата“; Дума, 23.04.1990 г. бр. 20, стр. 2 „Антибългарска провокация против името на Яне Сандански“; опозиционния Демокрация мълчи).

Реакцията на управляващите става разбираема, когато се вземе предвид защитаваната от тях теза, че в България няма македонско малцинство, доказвана с „факта“, че никой не се самоопределя като такъв и не повдига този въпрос в България, а това се прави само отвън, от Югославия, която се опитва изкуствено да създаде несъществуващо малцинство. Така например на 17 януари 1990 г. външният министър Бойко Димитров заявява „Доколкото става дума за етническото самосъзнание на който и да е български гражданин ... в условията на демокрацията у нас не съществуват пречки за свободно волеизявление“. На 22 февруари шефа на управляващата социалистическа партия Александър Лилев в отговор на искането на Югославската скупщина за признаване на македонското малцинство твърди: „Населението в Пиринския край се чувства българско и не повдига този въпрос“. Същия ден Съюза на българските писатели излиза с декларация в която се казва, че: „в България всеки има право да определи своето самосъзнание“; На 6 март в декларацията на Парламента отхвърляща югославското искане македонското малцинство е определено като „несъществуващо“. Непосредствено преди Рожен Виктор Вълканов заявява: „Исторически обременените въпроси най-добре ще се решат, чрез свободно волеизявление на хората“. Когато обаче на Рожен става ясно, че хиляди хора се самоопределят за македонци властта променя своята позиция отхвърляйки правото на самоопределение като начин на решаване на македонския въпрос. Така например на 21 май същата година българският представител в ООН Иван Сотиров отговаряйки на запитване за македонското малцинство в България ще развие ново тълкуване на правото на самоопределение, твърдейки че македонското несъществуващо и „искуствено самосъзнание“ което някои „отвътре и отвън“ се опитват да създадат, нещо което според него „не може да се оправдае с правото на самоопределение“ (заб. информацията в този абзац са взети главно от вестник Дума, броевете от съответните дни). Така изведнъж се оказва, че македонския въпрос трябва да се реши на основа на правото на самоопределение, което може да бъде признато само доколкото хората се самоопределят като българи. Двучието и съзнателно дискриминационната позиция са очевидни.

Но властите не се ограничават само до това.

На 4 май 1990 г. ОМО „Илинден“ организира поклонение на паметника на Гоце Делчев в Благоевград. Въпреки, че поклонението е забранено към педесетина активисти идват на площада, на който по това време е организиран голям митинг в спомен на Гоце. Обкръжават паметника, запалват свещи и коленичат отдавайки мълчалива почит на македонския герой, обръщайки към себе си вниманието на хората на площада. Това е много силен символичен момент, тъй като събраните са с гръб към паметника на Делчев, а дейците на „Илинден“ обкръжавайки го, го измъкват и защитават от ръцете на официалния митинг и принуждават гражданите да се обърнат с лице към Гоце.

Междувременно окрилена от големия успех на Рожен и от голямата популярност получена покрай него организацията започва да разширява своята мрежа и по долината на р. Места. В къщата на Борис Керезиев в Гоце Делчев е организирана първата секция в Неврокопско от 19 души. През юни е организирана и секция в с. Копривлен. Организацията се разширява и в Разложкия край.

Това развитие на нещата притеснява властта и тя взема нещата в свои ръце. На 14 май Националната служба за защита на конституцията излиза със съобщение за дейността на ОМО „Илинден“ и предава случая на прокуратурата с мнение, че

организацията трябва да се забрани като антиконституционна, антибългарска и сепаратистка, а от нейните членове да се потърси отговорност. На следният ден софийска градска прокуратура “откакто извърши проверка” (за само няколко часа?!) на дейността на “ОМО “Илинден” (ВМРО)” (тук са объркани имената на две различни македонски организации) предлага на Георги Солунски (претседател на организацията ВМРО (независима) “Илинден”) “ОМО “Илинден” (ВМРО)” да прекрати дейността си в едномесечен срок или да се регистрира като политическа партия в противен случай ще бъде внесено предложение във Върховния съд да я разтури. Интересно как са планирали да направят това при условия че организациите са нерегистрирани. На 25 май прокуратурата се коригира в смисъл, че дейността трябвало да се прекрати веднага, а не след изтичането на едномесечния срок. Същия ден Парламентарната комисия за външна политика излизайки напълно извън своите компетенции се присъединява към кампанията против македонската организация настоявайки последната да бъде забранена и да не се допуска съществуване на подобно “създаващи измислено македонско малцинство” организации. Кампанията е оправдана с измислени масови протести на граждани и обществени организации пред МВР. (Дума, 15 май 1990 г., бр. 42, стр. 1-2, “Дейността на Илинден е антиконституционна”; 16 май, бр. 43, стр. 2, “Съобщение на софийска градска прокуратура”; 24 май 1990 г., бр. 51, стр. 1-2, “Парламентарна комисия осъжда Илинден”). На 30 май в кампанията се включва и регионалната дирекция на МВР в Благоевград в същия дух и със същите аргументи, обосновавайки необходимостта от забрана с измислено възмущение сред гражданството. Базирайки се на официалното предупреждение на благоевградският прокурор до ОМО “Илинден” за прекратяване на дейността РД на МВР заявява че “безкомпромисно ще предприема всички предвидени от закона мерки за прекратяване на натибългарската и натионституционна дейност на “Илинден” (Дума, 30 май 1990 г., бр. 57, стр. 1 “Съобщение на регионална дирекция на МВР – югославски туристи се опитват да ни запалят чергата”).

Така се очертават основните моменти в антимакедонската пропаганда в следващите години: организацията е антибългарска, антиконституционна и сепаратистка, забранена, подклаждана от чужбина, гражданите са възмутени от дейността на организацията, поради всичко това властта е принудена да се намеси, а на членовете ще се търси съдебна отговорност. В общи черти това е линия на сплашване на населението, обяснение на феномена ОМО „Илинден“ пред българската общественост и оправдание на дискриминацията пред външния фактор.

Първият сигнал за предстоящия пагубен сблъсък между председателя Георгиев и подпредседателя Костадинов се забелязва някъде през май или началото на юни 1990 г. След събора на Рожан председателят се заема на свои разноски (средствата, получени като обезщетение за това, че е бил репресиран) да разширява мрежата на организацията. До този момент тя има свои секции само по долината на Струма, но благодарение преди всичко именно на Георгиев са основани секции и по поречието на Места и във вътрешността на България. Освен това в периода май – юли 1990 г. той прекарва известно време в СР Македония, установявайки контакти с тамошни организации и участва на конференцията за правата на човека, проведена в Копенхаген. Написва и своята книга „Македония над се“, в която описва своите и на други македонски борци перипетии през годините на комунизма в България. Всичките тези активности изискват по-продължително отсъствие (всъщност по-малко от три месеца, и то с прекъсвания) от ръководството на партията, като временно ръководството се осъществява от подпредседателя. В тази обикновена за една организация ситуация обаче Костадинов прави необикновен и неоправдан ход: на събрание в с. Дамяница в къщата на тогавашния секретар и по-сетнешен изменник и клеветник на организацията Красимир Илиев в присъствието на 9 членове е взето незаконно решение Стоян Георгиев да бъде свален от поста (в негово отсъствие!) и на негово място да бъде поставен Костадинов. Причината: дълго отсъствие?! По същество това представлява преврат, организиран от шепа хора срещу законно

избрания на учредителното събрание председател и грубо потъпкване на Устава, който е пределно ясен по въпроса, че председател се избира от конгрес. Грубото потъпкване на правила, законност, Устав и колективни решения на това събиране не са случайни. С времето ще се покаже, че това е типичен метод на действие на Костадинов и най-близките му привърженици. Новоизлюпеният председател на 7 юни подписва протестна декларация на КС на ОМО „Илинден“. Откраднатият мандат на Костадинов трае малко повече от месец. Веднага след връщането на истинския председател от Копенхаген, през месец юли 1990 г., на заседание на Координационния съвет, проведено в Петрич, решението на деветте от Дамяница е анулирано, а подпредседателят е остро разкритикуван за проявеното своеволие. Сблъсквайки се с категоричното неодобрение на абсолютното мнозинство на организацията, Йордан Костадинов е принуден да отстъпи и така нарушеното статукво се възстановява.

През късната пролет и ранното лято на 1990 г. тече предизборната кампания за първите следтоталитарни и демократични избори. След големия успех на Рожен ОМО „Илинден“ е търсен съюзник. Така например кандидатът за депутат на СДС от гр. Сандански – Джаферов, на среща с представители на организацията в град Сандански в замяна на помощта за неговото избиране обещава, че „доколкото в парламента стане дума за македонския въпрос, аз ще заявя, че в моя избирателен район има хора, чувстващи се македонци“. По-важни са контактите с ДПС – движението на турците, осъществени на най-високо ниво между председателите, при което ДПС прави предложение за обща листа в Пиринска Македония, в която всеки втори кандидат да бъде от ОМО „Илинден“. Имайки предвид тогавашното положение и голямата поддръжка, на която се радва организацията, това означава почти сигурно избиране на един македонски депутат. Няма да сгрешим, ако кажем, че съюзът с ДПС щеше да промени историята на македонците в България и на самата страна и щяха да бъдат избегнати следващите 7 - 8 безплодни години на постепенен упадък, изолация и отдръпване на населението от организацията. Но до това не се стига. Предложението е отхвърлено под натиск на подпредседателя, който заявява: „Кажете на Доган, че ако иска нашата подкрепа, първо трябва да се разберем за помаците“. Лишените от всякакъв смисъл и смешно надути думи на Костадинов ще имат тежки последици. Предложението е отхвърлено. Вместо това е решено изборите да се бойкотират. Изпуснат е историческият шанс за влизане в парламента и легализиране на македонското движение. Но не бива да преувеличаваме грешката на Костадинов. Вината е колективна. Неговото мнение не би могло да се наложи, ако не е било одобрено от мнозинството. Той просто става изразител на преобладаващото неадекватно настроение и поведение в Координационния съвет по това време.

Съгласно решенията на учредителното събрание и предвиденото в Устава на организацията всяка година на 2 август ОМО „Илинден“ трябва да провежда свой конгрес. За място на първия конгрес е определено с. Ощава, и по-точно имотът на Кирил Иванов, намиращ се в самото начало на селото. Въпреки че молбата за провеждане на конгреса е отхвърлена от властите, около 90 делегати от ОМО „Илинден“ и десетина от ВМРО (независима) „Илинден“ пристигат на уреченото място. Още на отклонението от главния път колите са спирани от полицейски пост, който записва пътуващите и проверява и конфискува материалите за конгреса. Конгресът започва с приветствено слово на Георги Солунски (ВМРО (независима) „Илинден“) и с отчет на председателя на ОМО „Илинден“ Стоян Георгиев за срещата в Копенхаген. Изведнъж конгресът е обкръжен от голям брой полицаи с кучета. Съборът е разтурен, видеокасетата със записа от току-що започналото заседание и други материали – конфискувани, а ръководителите - отведени на разпит в полицейското управление в град Сандански.

Провалянето на конгреса на ОМО „Илинден“ е добре пресметнат ход от страна на властите. Невъзможността да се избере законно ръководство съгласно изискванията на Устава ще доведат организацията до положение да функционира с полулегитимни

органи и в нарушение на собствените си правила и принципи. Координационният съвет – самият неизбран на конгрес, а съставен спонтанно от най-активните и влиятелни членове, без постоянен състав, с променлив брой участници - на практика никога няма да може да определи има ли, няма ли кворум (т. е. дали дадено заседание е законно), нито дали за дадено решение са гласували мнозинството от членовете. Честа практика е на събранията да присъстват голям брой членове от мястото на провеждането, да взимат отношение и дори да гласуват. Изразът „докарайте, когото срещнете, за да има повече хора“ (на събранията на КС) става обичаен и характерен за начина, по който функционира този най-висш орган на организацията. Този метод на работа до голяма степен е заслуга на Йордан Костадинов (автор и на гореспоменатия израз), който се налага като водещ на заседанията благодарение на своя агресивен стил, засенчвайки в известна степен и самия председател Георгиев – човек деликатен и умерен. Не по-малка вина носят и останалите най-влиятелни членове от онова време. Наистина, чуват се критики срещу хаотичността и липсата на законност в дейността на КС, но не им се обръща необходимото внимание. През тези месеци дейността на организацията се развива успешно и влиянието ѝ, въпреки съпротивата на властите, продължава да расте. Много скоро обаче липсата на ясни правила и легитимни органи ще направят възможни редица нелегитимни действия и разпадането на организацията.

Стоян Георгиев: *„Направихме няколко срещи с ДПС. Първите две лично с Ахмед Доган, а третата - с Осман Октай. Те първи ни потърсиха. Когато узнахме за това, веднага се свързахме по телефона и договорихме среща. На първата бяхме аз и Йордан Бербагов. Срецнахме се в канцеларията на ДПС в София. По това време те самите бяха оспорвани пред Конституционния съд. Заявиха ни направо: „Възхищаваме се от вас!“ Доган ни каза: „Ако искате да работим заедно, нека дойде вашето ръководство и да се договорим. Можем да ви приемем и като колективен член в нашето движение.“ Предложи ни освен това обща листа за изборите в Пиринска Македония като първият кандидат бъде от ДПС, вторият от нас и т.н. На следващото събрание на Координационния съвет Йордан Костадинов заяви: „Требва с Доган да се разберем за помаците.“ Всичко това се случваше наскоро след първия събор край Роженския манастир през 1990 г.*

Срецнахме се (аз и Костадин Златинов от Микрево) и с Айруш Хаджи от с. Корница, Гоцеделчевско. С Айруш сме лежали заедно в затвора. Предложихме му съвместна работа. Той ни попита: „Ако тук стане Македония, как ке не викате, македонци мохамедани ли?“ Отговорих му: „Както се чувствате - така. Според принципа на Яне: „Народите са братя и като братя трябва да живеят.“ „На тази основа съм съгласен да работим“, каза Айруш. Но отново в КС се противопостави Костадинов и от сътрудничеството с помаците не излезе нищо.

Срецнахме се втори път с Ахмед Доган. Този път заедно с мен беше Иван Биков, който е лежал в затвора заедно с Доган. Попита ни: „Хайде, какво става?“ „Имаме вътрешни противоречия“ - отговорихме. „Изгладете ги елате.“

Срещите продължиха, но Йордан Костадинов убеди мнозинството в Координационния съвет и от преговорите не излезе нищо.

През есента на 1990 г. Върховния съд на Р България отхвърля жалбата на ОМО „Илинден“ и потвърждава отказа на окръжния съд да регистрира организацията. Освен това съпротивата от страна на държавните органи срещу дейността на Илинден става все по твърда. В това време населението в окръга бедства. Разпадащата се комунистическа икономика оставя окръга без основни продукти. Окръжния ... на СДС обвинява през лятото комунистическата номенклатура в целенасочено и планомерно уморяване на най-антикомунистическия окръг (на първите избори комунистите губят в Пиринска Македония катастрофално, за разлика от повечето останали окръзи.

Македонските дейци по онова време си го обясняват с омразата натрупана сред народа поради няколкото десетилетия преследване по македонския въпрос. Освен това от лидер на СДС в Сандански – Пензов по онова време до Илинден стига информацията, че докато щата на ДС навсякъде се сикращава, в Пиринска Македония е увеличе със 150 човека заради ОМО. Слух, че градските власти искали да спрат тока на Рожен за да провалят събора, но поради противопоставянето на един от лидерите на СДС в града, плана пропада).

Нерегистрацията създава объркване в редовете на Илинден. Поставя се въпроса как да се продължи. В Сандански например се обсъжда идеята всяка секция да се регистрира като културно-просветно дружество и след това да сътрудничат помежду си. Категорично на Тази идея се противопоставя Й. Костадинов. Той вижда в този план опасност от обезличаване и разпадане на македонското движение. В този момент на общо объркване и униние, неговата решителност изиграва положителна роля в Санданския регион, като повдига духа на членовете. По това време активността на Санданската секция бележи своя апогей в събирането на подписи в подкрепа регистрацията на организацията и през 1991 г. в акциите за запазване на името на града.

Акцията на получаване помощ за населението в Пиринска Македония от Р Македония и особено за гладуващите и изнемогващи домове за сираци и старци предизвиква въодушевление в Р Македония и ярост в българското правителство. Подета е масова телевизионна кмапания за дискредитиране на самото начинание и неговите организатори. Тълкувано е като обида на българската национална гордост и унизяване на националното достойнство. Тълкува се като опит да се използва трудния момент за да популяризиране на антибългарски тези. Помощта не е допусната въпреки належащата нужда от нея. Само малка част, контролирана от държавата завършва неизвестно къде. Инициативата е провалена тъй като носи основателната опасност за увеличаване на популярността на Илинден...

Всяка организация се нуждае от устав и програма. Първият устав на ОМО "Илинден" е доста кратък. Разположен е на страница и половина. По съдържание доста напомня на първия такъв на ВМРО (независима) "Илинден". Скоро се налага да се направи втори. За тяхното написване информация дава в своите спомени Костадин Петков: "В началото бе написан кратък устав. Написа се при мене, у дома (т. е.в Микрево, бел. С.Р.), преди събора на Рожен... След това, когато се наложи да подадем документи за регистрация, направихме нов устав. Против стария най-много реагираше Костадинов, че бил много кратък. Написахме нов и с него подадохме документите за регистрация (не съм много сигурен за момента на написване на новия устав, може да е и по-късно)." Според казаното първият устав е подготвен в с. Микрево през месец парил 1990 г. Документите за регистрация са подадени в края на май 1990 г., така че едва ли само месец след написването на първия е написан и втори такъв. Възможно е именно отхвърлянето на молбата за регистрация да е породила нуждата от написване на нов, съобразен с изискванията на закона устав. Както и да е, новият е приет някъде през 1990 г. Текстът му създава впечатление на зрялост. Подробно е описан начинът на функциониране на организацията. При това в чл. 10 особено са подчертани демократичните принципи в нейното функциониране:

"1. Свобода на инициативата на секциите по местоживееене;

2. Изборност, мандатност и периодична отчетност на всички ръководни органи и алтернативност на кандидатурите за тях;

3. Недопускане на два последователни мандата." Последният принцип още веднъж изрично е повторен по отношение на председателя: "Председателят не може да заема този пост повече от два последователни мандата" (чл. 27, 3).

Организацията е структурирана отдолу нагоре, като по места ръководен орган е събранието на секциите, което избира свое ръководство с мандат от една година. Секциите се групират по околии, които се ръководят от околийски съвети, в чийто състав влизат председателите, зам.-председателите и секретарите на секциите, както и членът на Централната контролно-ревизионна комисия (ЦКРК) от околията. Околийският съвет избира свой председател, зам.-председател, секретар и касиер. Като "Висш ръководен орган на ОМО "Илинден", "който определя стратегията и решава задачите и проблемите, както и координира дейността от общоорганизационен характер" е определен Координационният съвет. Той е с мандат от две години (чл. 19). Ролята на КС е да следи за провеждането на политиката, определена от конгреса на организацията (чл. 26). В неговия състав влизат председателите, зам.-председателите и секретарите на околийските съвети, председателят на Централната контролно-ревизионна комисия и Изпълнителното бюро на КС, което се избира от самия него (чл. 21). "Висш орган на ОМО "Илинден" е конгресът, който се провежда веднъж на две години" (чл. 23). Освен това може да се свика и извънреден конгрес от КС или по искане на ? от членовете на организацията. "Конгресът на ОМО "Илинден" приема, изменя и допълва Устава и Програмата на ОМО "Илинден", освен това приема отчета на ръководството и ЦКРК (която се явява висш контролен орган), "избира пряко и чрез тайно гласуване" председател на КС на ОМО "Илинден", председател на ЦКРК и членове на ЦКРК по един от всяка околия. Конгресът е най-висш орган, пред когото ръководството се отчита. Приемане на устав и програма, или вършене на промени във вече съществуващите такива, е в правомощията единствено на конгреса, при това е необходимо мнозинство от три четвърти (чл.25).

Особено интересен за бъдещето на организацията ще се окаже чл. 27, т. 4: Председателят "При конфликт с останалите изборни органи или невъзможност да изпълнява своите функции повече от шест месеца, се свиква извънреден конгрес на ОМО "Илинден". В този случай неговите функции се изпълняват от зам.-председателя". Точно това и ще се случи след по-малко от две години.

ЦКРК е един от ключовите органи. Той "контрлолира цялата дейност на организацията и на КС, чрез ревизия на всички структурни звена" (чл. 29). Сред нейните задължения са: "Следи за стриктното спазване на Устава от изборните органи и членовете. Служи като арбитражна институция. При наличието на тежки уставни нарушения от страна на КС има право да изисква свикване на извънреден конгрес", пред когото се и отчита (чл. 29, 1). При правилно използване тези големи правомощия дават възможност на ЦКРК да играе ключова роля в запазването на единството и законността в организацията.

В началото е написана и кратка програма. Тя се е състояла от само няколко точки и не влиза в масова употреба. В началото за програмата на организацията може да се съди от уставите и някои декларации. Програмни принципи и цели са залегнали още в първия устав. Така например там категорично са отбелязани следните неща.

" Чл. 1. ОМО "Илинден" е организация на македонците от Пиринския край на Македония и има за цел духовно обединение на македонския народ.

Чл. 2. ОМО "Илинден" е за зачитане на човешките и националните права на македонците.

Чл. 3. ОМО "Илинден" е за Европа и Балкани без граници.

Чл. 4. ОМО "Илинден" не се бори за накърняване териториалната цялост на Република България.

Чл. 5. ОМО "Илинден" е против всякакъв вид сепаратизъм, национализъм, шовинизъм, асимилация и геноцид.

Чл. 6. ОМО "Илинден" е против всяка форма на насилие.

Чл. 7. ОМО "Илинден" зачита правото на свободно самоопределение на всеки човек."

Във втория устав също са посочени подобни програмни цели, като на първо място отново е поставено, че "Основната цел на ОМО "Илинден" е духовно обединение на македонците от трите дяла на Македония, както и на македонците в света" (чл. 5). На второ място е посочено, че "ОМО "Илинден" е за Европа и Балкани без граници." (чл. 6). В чл. 1 на устава организацията е определена като "легална, надпартийна, доброволна и независима демократична организация, която изразява и защитава правата, свободите и интересите на македонците и другите национални малцинства, живеещи в Пиринския дял на Македония, както и на македонците-бежанци и техните потомци, живеещи в България, без разлика на тяхната РЕЛИГИЯ, пол, социален произход, материално или обществено положение". Освен това са посочени още няколко цели: "ОМО "Илинден" ще даде отпор и ще се бори с всички възможни мирни средства против всички чужди на македонския народ пропаганди" (чл. 36); "ОМО "Илинден" ще се бори против терора, асимилацията, национализма и шовинизма без оглед на произхода им" (чл. 37); "ОМО "Илинден" зачита естественото човешко право на свободно национално самоопределение" (чл. 38); "ОМО "Илинден" признава съществуването и свободната изява на всички национални малцинства и религии" (чл. 39).

Към есента на 1990 г. обаче все по-осезателно се чувства нуждата от написването на цялостна програма на организацията. Със задачата да подготвят проектопрограма са натоварени Йордан Бербатов и Йордан Костадинов. Те правят няколко срещи през есента на 1990 г. и към началото на 1991 г. завършват своята работа. Основен проблем се оказват няколко момента: въпросът за църквата в Пиринска Македония, за смесените бракове, за сепаратизма и др. Костадинов настоява за по-крайни искания, докато Бербатов държи програмата да е съобразена със законите и принципите на демокрацията. В края на краищата и двамата изработват свои варианти на програмата, в които включват и всичко онова, за което е постигнато съгласие.

За съжаление не успяхме да се снабдим с текста на Бербатов. Разполагаме само с устни сведения за неговото съдържание. За сметка на това проектопрограмата на Костадинов е запазена в множество екземпляри. Тук ще я цитираме вземайки предвид, че като изключим крайностите те са били почти идентични в умерените текстове (според изявление на самия Бербатов пред автора на този текст).

Вариантът предложен от Костадинов, прави меко казано, гротескно впечатление. Хвърлят се в очи няколко неща. Първо: множество зле формулирани и неясни изречения. Още в началото можем да открием изречение, в което направо се казва, че "ОМО "Илинден" е продължител и приемник и на борбите за националните ни идеали на българската буржоазия, фашизмът, който подложи на геноцид и тероризъм македонската нация". Следват серия от абсурдни твърдения като това, че "Българската черква е несъвместима с Международната харта за правата на човека..." (с. 3). Комични моменти като описанието на македонската интелигенция като безгръбначна и посягаща към чашката (с. 6). Но най-голямата глупост, която можем да прочетем там, е определянето на смесените бракове като средство за асимилация и че уж съгласно международните закони, когато македонка се ожени за немакедонец не оставя потомство на своята нация, докато македонецът оставя потомство на македонската нация(!?). Тези бракове, продължава "гениалният" автор, били психически обременени, като тежестта в тях падала върху македонците (с. 5/6). Тези невероятни мисли Костадинов не развива за пръв път. Според спомените на Костадин Петков той го е направил още при създаването на първия устав на партията в Микрево: "Тогаво Йордан Костадинов настояваше да вмъкнем и забрана за смесени бракове. Някой се противопостави като каза: "Как ще слагаме граници кой къде да се жени?" И отпадна." По-нататък Петков отбелязва абсурдността на това искане: "На Костадинов дъщеря му е женена за грък в Гърция, жена му е от Радомир, а той против смесените бракове тръгнал да се бори!?" Всъщност може би точно това обстоятелство обяснява иначе необяснимата неприязън на Й. Костадинов против смесените бракове.

Но да опишем накратко тази проектопрограма. Тя е написана на 10 машинописни страници. Започва с исторически увод, в който се свързва борбата на ОМО "Илинден" с националноосвободителните борби от времето на османската власт. Разделена е на няколко въпроса с техни подточки. Те не са номерирани нито правилно, нито са графично ясно отделени. Така след изреждането на доста членове изведнъж попадаме на "5 - ТИ ВЪПРОС", посветен на искането за културна автономия на Пиринска Македония. Следва въпрос 6-и, който вече има оформено заглавие "ОМО "Илинден" е за автономна македонска черква в Пиринска Македония", в който се иска богослужение на македонски език и избор на македонец владика, както и се развиват множество лишени от основание идеи на религиозна тематика. Но ни в клин ни в ръкав, под тази посветена на църковния въпрос точка откриваме и искания за вписване в личните документи на македонската националност. Въпросът завършва с едно поредно абсурдно изречение, в което се говори "за издигане самочувствието и достойнството на македонския християнин и македонския македонец в Пиринска Македония". Следва въпрос 8-и, озаглавен "ОМО "Илинден" е за издигане на пантеси (вместо пантеон бел. С.Р.) и мемориален паметник в Пиринска Македония". Тук добрата идея за издигане на паметник на жертвите на антимакедонската политика е компрометирана с изявления от типа "българският геноцид и тероризъм" и поставяне като цел на паметника "да заклеими дивите нрави на поробителите...".

"9-ти въпрос: ОМО "Илинден" ще се бори за издигане на националното достойнство на македонката и македонца и тяхното потомство в Пиринска Македония". Тук най-общо се описва страхът сред населението, насаден в процеса на асимилацията, мерките, които организацията ще вземе за преодоляването му, сред които и това да съди организации и лидери, които манипулират с историята и всяват страх сред населението. "10-ти въпрос: ОМО "Илинден" и позициите към нашите братя и сестри - македонските мохамедани." Обяснява се появата на помаците, без да се споменават по име. От текста се вижда, че авторът слага знак на равенство между сменяне на националното самосъзнание (българомания, сърбомания и гъркомания) и смяна на религията, като на правилите това са наречени кой знае защо "туркомани (мохамедани)". Следва декларация, че "ОМО "Илинден" призовава всички, които са се откъснали от своята македонска национална принадлежност, да се приобщят отново към нея". Напук на тези заявления по-нататък се твърди, че ОМО "Илинден" смята мохамеданите за свои братя "независимо от различията в религията и имената" (т. е. оказва се, че организацията като такава има религиозно различие с мохамеданите, един вид ОМО "Илинден" има своя религия) и завършва с това, че ще брани еднакво интересите "както на мохамеданите, така и на християните." След въпрос 10-и, следва въпрос 12-и. Това е прословутото "ОМО "Илинден" по отношение на смесените бракове", за което говорихме по-горе. Следва още един 12-и въпрос, посветен на македонската интелигенция в България. Описана е с остри думи, като недостойна за призванието си, робуваща на страха и отдала се на алкохолизъм, разврат и безпътица. Четейки подред пасажите, рисуващи интелигенцията, налитаме на следния: "ОМО "Илинден" и великобългарските политици и македонските булгаромани - родоотстъпници на македонската нация". След това шокиращо обвинение за предателство към самия себе си, авторът продължава с пасажите, осъждащи асимилацията, и заявява, че ще иска от "Юнеско" психиатри за изследване на психиката на българските националисти и българоманите. Така достигаме до въпрос 14-и, от чийто номер се досещаме, че всъщност цитираното по-горе абсурдно самообвинение в предателство е трябвало да бъде може би заглавие на въпрос 13-и, но това по нищо не личи. 14-и въпрос е посветен на отношението на организацията към българските политически партии. Заявява се, че членуването на македонци в партии, непризнаващи македонците, е недопустимо. След това се развива тезата, че пропагандата, отричаща македонската нация, е всъщност пропаганда за война, а последната е категорично забранена в Международния пакт за гражданските и политическите права (чл. 20). (Тук имаме прилагане на дело на "пътя на логиката" от едноименния виц, където от това, че нямаш аквариум, се вади заключение, че си хомосексуалист.)

15-и въпрос е посветен на бежанците от Егейска Македония. Цитират се някои международни актове и се настоява за правото бежанците да могат да се завърнат по своите места и да си получат имуществото. 16-и въпрос е озаглавен "ОМО "Илинден" и отношението към циганите в Пиринска Македония". Покрай хубавите думи срещаме и недомислици като обвинението, че за нещастията и престъпността сред това малцинство вина носят родителите. 17-и въпрос е посветен на останалите малцинствени групи в Пиринска Македония. Изразено е високохуманно отношение по този въпрос. 18-и въпрос гласи "ОМО "Илинден" и позицията му към обединението на Македония и мира на Балканите". Развива се тезата, че от правото на самоопределение следва и правото на обединение на Македония. Разбира се, авторът не е знаел, че тази марксистка трактовка на правото на самоопределение е изоставена, и то отдавна, от самите марксисти. Днес правото на самоопределение се отнася изключително към правото на самосъзнание и към избора на вид управление. Но както и да е. Изказана е и интересната мисъл, че "Обединението на Македония не е сепаратизъм за откъсване на територии" и че обединението е необходимо за мира на Балканите и е единствен път към обединена Европа. Последна глава (не е номерирана като въпрос, но пък и други такива глави няма) е посветена на икономическото развитие на Пиринска Македония. Покрай смислените неща в нея има искания стопанството в Пиринска Македония да се развива така, че да стане "съставен дел от общото МАКЕДОНСКО стопанство" като същевременно то се "интерпретира" със стопанството на България, Гърция и Югославия. (Цитираните места са взети от размножената и разпространявана с пропагандна цел версия.)

Разбира се, дотук посоченото не изчерпва този проект за програма. Има още множество както добри, така и лоши моменти в нея. Това описание и акцентирането на слабостите правим, тъй като те ще легнат по-нататък в основата на една деструктивна идеология, която ще донесе много беди на македонското дело. Сравнявайки идеите, стила и правописа на цитираната проектопрограма с други организационни документи, се установява, че на практика всички, отличаващи се с екстремност, неграмотност, глупост и абсурдност моменти, са авторско дело на Костадинов. За да бъде всичко още по-трагично, по-късно той, без да се съобразява с нищо, размножава и разпространява от никого неодобрения си проект за програма, озаглавявайки го като "Програма на Обединената Македонска Организация "Илинден". Вече видяхме нивото на грамотност на материала, а и правописните грешки нямат чет, и тъкмо в този вид е разпространявана от привържениците на Костадинов. С това той спомага много за компрометирането на ОМО "Илинден" пред македонската и българската културна общественост в страната. Това отговаря в известна степен и на въпроса за упадъка на авторитета на ОМО "Илинден" от 1991 г. нататък.

За да може програмата да се използва и като пропаганден материал, решено е да съдържа и исторически текст като встъпление. Накрая е решено двата варианта да се внесат в Координационния съвет и той да вземв решение по спорните въпроси.

ПРИЛОЖЕНИЕ: ЗАЩО СЕ СТОПИ АВТОРИТЕТЪТ НА ОМО "ИЛИНДЕН"?

"ОМО "Илинден" е продължител и приемник и на борбите за националните ни идеали на българската буржоазия, фашизмът, който подложи на геноцид и тероризъм македонската нация"

"ОМО "Илинден" възприема чуждите проаганди в Македония като акт от престъпен характер..."

"Българската черква е несъвместима с Международната харта за правата на човека, докато в Пиринска Македония не се въведе богослужение на македонски език и докато не се спре преследването на нейните свещенници с македонско национално самосъзнание ... в миналото и днес българската черква е шовинистична и националистическа спрямо"

македонската нация. Затова трябва да се отнеме правото ѝ на влияние в Пиринска Македония”

“... вписването на националната принадлежност ще издигне самочувствието и достойнството на македонския християнин и македонския македонец в Пиринска Македония.”

Трябва да се издигне мемориал, който “Да заклеими дивите нрави на поробителите ... които окупираха и разпокъсаха Македония...” и да бъде “Символ на позор на предателите бугаромани, гъркомани, туркомани и сърбомани.”

Вследствие на чуждите пропаганди в миналото “отделни среди са се откъснали от своята македонска националност и са станали: туркомани (мохамедани), бугаромани, гъркомани и сърбомани.”

“12-ти въпрос: ОМО “Илинден” по отношение на смесените бракове

Един от методите за асимилация се осъществява чрез смесените бракове. Съгласно международните договори за запазване от асимилация на малцинства под чуждопопечителство, както македонците са под чуждо господство, то законът има следната постановка, когато македонка се омъжи за немакедонец, то тя не оставя потомство на своята нация, когато македонец се ожени за немакедонка потомството се оставя за македонската нация.

От наблюдения се установи, че кръстосаните бракове, между македонската и българската националности са обременени от национален характер и тежестта се стоварва върху македонца. В тези смесени бракове настъпват тежки семейни драми и се стига до разводи.”

“...Интелигенцията губи връзката с народа и тя излиза извън човешките норми на поведение за научност, критичност...”

“На македонската интелигенция се кодираше и набиваше чужда история и култура с което беше лишена от действителност, което ги постави в положение да не могат да мислят със собствените си глави.”

“Част от интелигенцията посегна към чашилата с алкохол, други с нравствена разпуснатост, трети на кръстопът.”

“ОМО “Илинден” и великобългарските политици и македонските бугаромани – родоотстъпници на македонската нация”.

“... българските националисти и техните бугаромани ... направиха касапница от македонската нация...”

“ОМО “Илинден” ще иска съдействие от специалисти на Юнеско социолози, психолози и психиатри за изследване психиката на българските националисти страдащи за Велика България и на техните македонски слуги...”

“За многодетните семейства средциганите ще настъпи глад, мизерия и болести вследствие тежката икономическа криза и ще нараснат криминалните престъпления за което носят вина и отговорност родителите.”

“Обединението на Македония не е сепаратизъм за откъсване на територии.”

(Из "програмата" на Йордан Костадинов)

По данни на Бербаатов обсъждането се е извършило в КС някъде в началото на март 1991 г. и на него е било одобрено умереното предложение за програма, но окончателен текст не е приет.

През същия месец март и последната съдебна инстанция в България отхвърля жалбата на ОМО „Илинден“ за регистрация. Продължава да се засилва и медийният натиск срещу организацията. В тези условия различните гледни точки по някои

въпроси създават реална опасност от вътрешни сблъсъци. Пред дилемата да се търси ли начин да се постигне регистрацията, или да се работи без нея, се оформят две противни мнения. Според едните – по това време мнозинство – трябва да се намери на всяка цена начин да се излезе от положението на нерегистрирана организация, за да може да се работи мирно и да се привлекат хората; другите приемат, че регистрацията е невъзможна при никакви условия в българския съд и че е по-добре да се работи без регистрацията и да не се правят компромиси с програмата на организацията. Насилието и обидите против „Илинден“ от страна на властите на практика наливат вода във воденицата на привържениците на второто мнение. Все пак никой не очаква да се стигне до разрыв от такъв размер, и то толкова скоро.

Обективно погледнато, съществуващите противоречия сами по себе си не са фатални. Доколкото се следват демократичните принципи и се спазва уставът на организацията, те биха могли да бъдат разрешени, като малцинството се примири с мнението на мнозинството и се върви заедно напред. Обаче и двете посочени условия са нарушени. Уставът не се спазва. Заседанията на Координационния съвет често приличат на случайно събран башибозук и малцина от ръководителите наистина познават устава. Замяната на последния без спазване на никакви процедури, извършена през предишната година, също допринася на него да се гледа като на нещо формално и временно, което може да се промени според случая. Но в първия момент най-фатално се оказва незачитането на волята на мнозинството и на демократичните принципи, като някои ръководители си позволяват да правят изявления без одобрение на председателя и ръководството.

Първата гръмотевица, предвещаваща бъдещата буря, се случва в самото начало още на първия роженски събор. Текстове, които е трябвало да се четат на 22 април 1990 г. са прегледани на предварително събрание, проведено у Вихрен Запчев в Сандански. Там са прочетени и одобрени докладите на Стоян Георгиев, Йордан Бербатов и др., но Йордан Костадинов заявява, че неговият още не е готов. Неочаквано на Рожен той излиза на трибуната, след прочита на докладите от останалите, и започва да чете своя текст, който, освен общоприемливите искания, съдържа и не малко смущаващи моменти (особено т. 9 и 10) и в много отношения напомня на текста на следващата роженската „декларация“ през 1991 г. (инф. от Стоян Георгиев, взета на 1. 1. 2006. г. по телефона). Дори тази, първата е озаглавена „Политическа декларация“ и макар неодобрена от никого, е размножена и разпространявана от автора ѝ след събора. В нея след обширна историческа обосновка на съществуването на македонския народ и анализ на щетите, нанесени върху психиката на населението в Пиринска Македония от пропагандата и насилието на комунистическия режим, се поставят следните искания:

9. При отказ на даване на националните права на македонците от НРБ ще излезем с искане пред ООН и Европейското съвещание.

а) Анулиране на военния съюз от 29 февруари 1912 година между България, Сърбия и Гърция.

б) Изтегляне и напускане на заграбените територии от завоевателите там, от където са тръгнали със сила за разпокъсването на Македония и ревизиране на договора в Лондон от 30 май 1913 година.

10. Обединение на Македония под егидата на ООН и закрилата на великите сили с устройство на държава по западноевропейски образец.

Този първи случай обаче в еуфорията на успешното начало не е наказан и създава лош пример. Той ще бъде повторен с фатални последици през следващата година на Рожен.

И вторият роженски събор, планиран за 20 април 1991 г., не е разрешен от властите. Все пак македонците отиват, макар че като последица от силната заплашителна пропаганда и драстичното обедняване на населението броят на присъстващите тази година е многократно по-малък. Изненадващо седмото Велико народно събрание решава да празнува смъртта на Яне, като прибавя към нея и смъртта на Тодор Александров, чийто гроб се намира недалече, в село Сугарево. Все пак за място на честването е избран гробът на Сандански. Това е прецедент, тъй като не е нито кръгла годишнина, нито пък двамата загинали са особено на почит в България по онова време. Това неочаквано и височайшо уважение от страна на самото Велико народно събрание се изяснява малко по-късно. На въпрос на Ангел Безев при предизборна среща през октомври 1991 г. Александър Праматарски ще обясни, че няколко дни преди датата на събора в парламента е постъпило известие, че „ОМО „Илинден“ се кани да провъзгласи отцепване на Пиринска Македония тъкмо на този събор. Такова намерение със сигурност не е имало поне от страна на ръководството. Но в онази тревожна обстановка на разпадане на Югославия и избухване на етнически конфликти парламентът решава да се заеме със случая. За сериозните опасения говори и следния факт. Докарани са над 800 войници, без да броим полицаите. Военната колона дълго се точи пред стъписаните погледи на събралите се македонци. Редица извори твърдят, че е имало още множество военни части и че цялата област е била плътно обкръжена.

Главната поляна е заета от официалното честване. Свири военна музика пред трибуната, накичена противоестественно с портретите на двамата идеологически противници и с надпис цитат, че от Черно море до Охрид един народ живеел. Поляната е почти празна. Македонците се оттеглят зад църквата и там на импровизирана трибуна правят своя събор. Водещи (конферансиета) са Лиляна Кирянова и Стойко Стойков. Полицията се опитва да отнеме генератора, при което възниква сблъсък. В рамките на програмата, покрай изпълнението на няколко песни и поздравите от гостите, е прочетена декларация от зам-председателя Й. Костадинов, в която наред с редовните искания на организацията са издигнати и такива за забрана на българските политически партии в Пиринска Македония и изтегляне на българските окупационни войски. Повечето от присъстващите не знаят, че тази декларация не е одобрена от никого и че ръководството слуша шокирано. За сметка на това българските камери заснемат всичко. Скоро идват и група членове на ВМРО СМД да провокират съборяните, но полицията ги спира и всичко се свършва само с обиди от двете страни. След края на официалната част на събора повечето се разпръскват. Една група среща Петър Берон - тогава председател на СДС, който месец по-рано в интервю за в. „Македония“ отрича македонците. При възникналите пререкания последният е полят с бира, но не се стига до по-сериозен инцидент.

Прочитът на декларацията, без да бъдат запознати с нея нито председателят, нито останалите в ръководството, направо на събора пред множеството присъстващи

камери и журналисти, превръща личната декларация на Костадинов в общоизвестна декларация на организацията. Медиите вдигат страхотен шум. Антимакедонската политика отдавна чака подобен документ за да оправдае гоненията си срещу македонците. Още по-лошо е това, че тя е адресирана до президента на България и до Великото народно събрание.

Несъмнено е, че ако е била поставена предварително на обсъждане, тази декларация никога нямало да бъде приета, във всеки случай не и в този си екстремистки вид. Изглежда точно за това тя не е дадена за разглеждане. Сценарият от 1990 г. е повторен, но в много по-крайни форми и създава впечатление за типична провокация. Възниква единствено въпросът дали авторът на декларацията е бил мотивиран от заблудата си, че това е единственият спасителен път, който другите не са дозрели да разберат, или просто действа под директно или косвено внушение на българските служби за сигурност. Една част от македонските дейци по-късно са склонни да приемат втората възможност. Аргументите им са няколко:

1. Един от братята на Костадинов заявява пред Милена Милутинова във антимакедонския ѝ филм „Хроника на едно национално предателство“, че те, братята, са си били винаги българи и не знае защо Костадинов се прави на македонец;
2. Действията на друг от братята, които през 1999 г. изиграват голяма роля за забраната на първата регистрирана македонска партия - ОМО „Илинден“ ПИРИН (споменатият изпраща тайно от ръководството (чийто член е по това време) на партията писмо до Сорос с екстремно съдържание и след това го дава на началника на Държавна сигурност в Благоевград);
3. Цялостната дейност на Костадинов, насочена към разбиване на организацията и постоянна конфронтация и клеветене на всички, които не го подкрепят.

Втори, изхождайки от особения характер на Костадинов, както и от манията му за конспиративност, са на мнение, че той си е екстремист по убеждение, чиято трагедия се състои в това, че не е способен да осъзнае и признае собствените си грешки и прояви на некомпетентност, нито да се вслуша в противни на неговото мнения.

Кои са прави? Авторът се надява да са вторите. Но истински отговор ще даде бъдещето. Обаче катастрофата, предизвикана от незаконните действия през първите години на демокрацията в македонското движение, представлява тъжен и очевиден факт.

Само седмца след прочитането на тази лична декларация в Благоевград, в апартамента на Йордан Бербатов, се събира Координационният съвет на „Илинден“. Заседанието протича в нажежена атмосфера. Мнозинството не е доволно от извършеното своеволие, макар истинските щети от декларацията все още да не са почувствани с пълна сила. Но в КС има достатъчно умни хора, които да си направят правилни заключения за бъдещето и да порицаят безпринципното заобикаляне на правилата. На края е постигнат компромис. Ключова роля за това изиграват два фактора: 1. това, че декларацията е вече станала общоизвестна и на практика КС е поставен пред свършен факт, който предвид на бойкота от страна на медиите не би могъл с нищо да се промени. 2. опасността от разцепление, доколкото бъде осъден и наказан заместник-председателят за извършеното беззаконие. Поради това декларацията е гласувана постфактум, но само като моментна декларация, не като програма. Изглежда обаче една част от делегатите остават излъгани и не осъзнават, че листът, който традиционно след всяко заседание се пуска, за да се подписват присъстващите, този път е гърбът на спорната декларация и че подписвайки се като присъстващи, всъщност я легализират и официализират като декларация на организацията (втората версия ми е разказана от тогавашния председател Стоян Георгиев, а първата от Йордан Бербатов). Това, че част се подписват съзнателно, се вижда от това, че един се е подписал с особено мнение. От друга страна, авторът е бил свидетел на упоритите опити на Костадинов в периода 1994 – 1996 г. да продължи

да събира подписи под декларацията от страна на учредителите, опитвайки се така със задна дата да узакони своите действия.

Всъщност най-фатално ще се окаже упоритото настояване през следващите години декларацията да бъде превърната в програма. Ако всичко бе останало само до тази декларация; ако се излезеше с друга - пояснителна, която да тушира и осъди екстремизма, или дори само да не се продължава по този път, нещата биха се развили в по-друга посока. Но година след година отказа да се поправи една грешка ще прерасне в истинска катастрофа.

Няколко години по-късно Славе Македонски разпространява историята за 6-и американски флот, който само чакал в Егейско море да бъде обявена независимостта на Пиринска Македония, за да направи десант и да я освободи. Това е късна и несъмнена измислица, опитваща се да отговори на въпроса за случилото се през април 1991 г. край Рожен. Всъщност, изхождайки от обяснението на Праматарски и останалите извори, с които разполагаме, не е трудно да открием логиката на събитията. Докато няколко екстремисти вътре в организацията се готвят тайно от ръководството да прочетат екстремната си декларация пред събора и пред журналистите с намерението да принудят КС да приеме по-рано отхвърлената екстремна програма, антимакедонските структури на тоталитарната Държавна сигурност решават да използват това във вреда на македонците. Те очевидно са информирани не само за намерението, но и за поне част от съдържанието на декларацията, което подсказва, че сред малцината посветени в заговора и изготвянето на текста има агент-провокактор. Това, че ДС е запозната, си личи от информацията, постъпила в парламента, че ОМО „Илинден“ готви да провъзгласи отцепване на Пиринска Македония. Всъщност в декларацията се иска оттегляне на „българските окупационни войски“ и се поставя ултиматум, че доколкото не бъдат приети условията на организацията, тя ще се обърне към ООН с искане да бъде обединена Македония. Това е представено леко изопачено в парламента с цел да се възбудят антимакедонските настроения. Следван е сценарий, подобен на онзи за отнемането на водите на Рила, или за нападението на САЩ над Ирак. Втория случай е още пресен – леко подправени информации за намерението и възможностите на Садам да нападне съюзниците на САЩ и тях самите - послужват като алиби за война и се използват, за да се придобие одобрението на световната общественост. Вторият полузабравен случай е следният: след настъпването на демокрацията парламентът наложи мораториум на нехуманния проект за отнемането на водите на Рила и насочването им към София. За да бъде заобиколена волята на парламентът бе инсценирана водна криза в София и като единствено решение бе посочено пускането в употреба на Джерман – Скакавица, т. е. възобновяването на забранения проект. Жадните софиянци активно застанаха зад това искане и народното събрание трябваше да отстъпи, а съпротивата на местното население бе смазана със сила. Много са сходствата със случилото се през 1991 г. Дотогава все още не се наблюдава цялостно единство по македонския въпрос в политическите и обществените среди в България. Все още е силен духът на свободолюбие и демократичност особено сред опозицията. Но накарвайки парламента да повярва в сепаратистките намерения на „Илинден“ и в това, че действията му представляват сериозна заплаха за страната, се постига пълна консолидация на политическия връх на антимакедонска основа. А пък с публикуването на самата декларация същият ефект се постига и сред българската общественост. Дълго се мъчат великобългарските националисти да затворят вратата пред македонското движение в България, но не успяват докрай. Сега и малкият останал процеп е затръшнат, и то от страна на македонци. Вратите хлопват пред македонското движение и връзките между него и български обществени и политически сили, колкото и слаби да са били преди това, сега стават почти невъзможни и за двете страни, а антимакедонската политика получава цялостна поддръжка от мнозинството.

За това, че декларацията не само не стряска службите за сигурност, но дори е желана от тях, ще посочим следното. Доколкото те са искали, лесно са могли да предотвратят всичко, информирайки останалата част от ръководството за подготвяната заговорнически декларация и така тя мирно и тихо е щяла да бъде осуетена. Но целта на съответните органи съвсем очевидно не е била такава. Напротив, те са разчитали с помощта на декларацията да постигнат своята цел: да убедят всички български политически сили да застанат на антимакедонски позиции. За разлика от парламента те не е имало от какво да се притесняват, тъй като са били добре информирани, че никакви подготовки за отцепване не съществуват, както и за това, че подготвяната декларация не е съгласувана и не би била одобрена от мнозинството.

Фактът, че посочената декларация аргументира своите искания на първо място с отказа да се даде регистрация и на второ - с извършените насилия, показва колко много допринасят все още тоталитарните държавни органи - полицията и съдебната власт, в разпалването на екстремизма сред македонските дейци.

Най-злокобна последица обаче ще се окаже разцепването на организацията. Но това тогава все още е бъдеще.

ИЗ РОЖЕНСКАТА ДЕКЛАРАЦИЯ

... ОМО „Илинден“ се убеди, че и след 10 ноември 1989 година до сега отношението на българското правителство и на Великото народно събрание към македонците от Пиринска Македония не се е променило, а напротив-провежда политика на дискриминация и асимилация на това население.

Отказана бе регистрация на ОМО „Илинден“ от висшите съдебни органи. Стигна се до извършване на груби физически насилия и използване на въоръжен отряд за прекъсване конгреса на организацията на 2 август 1990 год. което създаде критичен момент за кръвопролитие.

Нежеланието на българското правителство да признае правата на македонското население ни дава законно право и основание да изразим своя протест и излезем със свои искания:

... 8. Всички български политически партии и организации на територията на Пиринска Македония да бъдат разпуснати или да се преименуват в македонски, които ще защитават националните права на македонците.

... 14. Даване статут на пълна културна, стопанска и политическа автономия на Пиринска Македония, Изтегляне на българските окупационни войски от Пиринска Македония.

...16. Ако не се отговори положително на нашите искания от българското правителство, ОМО „Илинден“ ще излезе пред ООН, Европейското съвещание и Европейския парламент, пред Великите сили в интерес на мира на Балканите и Европа за избягване на военни конфликти от зараждащия се национализъм в България, Сърбия, Гърция и Албания със следните искания:

- Анулиране на Военния сепаратистки съюз от 20 февруари 1912 година между България, Сърбия и Гърция.

- изтегляне и напускане на заграбените територии от завоевателите, които са тръгнали със сила да разпокъсват Македония и да ревизират договора в Лондон от 30 май 1913 година.

- обединение на Македония под егидата на ООН и закрилата на Великите сили, с устройство на държава по западноевропейски образец.

.... 20 април 1991 г. ....

В двете декларации - от 1990 и 1991 г. - проличава и слабото познаване на проблематиката. Така искането за анулиране на Балканския съюз от 1912 г. (наречен сепаратистки, т.е. отцепнически, вместо завоевателен) е напълно безсмислено, тъй като той е анулиран още през 1913 г. с избухването на Междусъюзническата война. Също така безсмислено е искането да се анулира договарът от Лондон, който единствено е определял кои земи губи Турция, но не определял граници между победителите и според това не поделял Македония. Той самият губи всякаква сила и значение с подписването на Букурещкия договор през 1913 г., който именно пръв поделя Македония, но за който в декларациите не се иска нито анулиране, нито въобще се споменава.

През лятото на 1991 г. противоречията вътре в организацията се засилват. Основен проблем е настояването на Костадинов да превърне своята декларация в програма. Той е окуражен от факта, че декларацията макар и постфактум и при съмнителни обстоятелства е подписана от Координационният съвет. Това, че тя е подписана само като моментна декларация и понеже КС е поставен пред свършен факт не го стряска. Той се стреми да превърне декларацията в основен идеен документ на организацията и по този начин отново да наложи крайната си програма отхвърлена от КС в началото на март същата година. Спорейки със своите опоненти той нарича програмата си "лентяща", а тази на "Бербатов" - пълзяща".

Противопоставянето в редовете на организацията е съпътствано с друго обезпокоително явление. Според спомените на Костадин Петков през лятото – есента на 1991 г. е източена касата на организацията намираща се в с. Микрево. Село Микрево поддържа председателя Стоян Георгиев и е против крайностите в роженската декларация. Основните суми на и без това бедната каса са взети от привърженици на Костадинов.

Междувременно се наблюдават тревожни симптоми в отношението на властта към организацията. И преди има случаи на насилие, но то е повече инцидентно и изолирано. Така на 26. 11. 1990 г. в Благоевград когато "Илинден" организира подписка в подкрепа на своята регистрация, от служители на полицията са бити Владо Коцелов, Иван Котев, Атанас Киряков, Кирил Иванов и Ангел Добринов. Същите са били арестувани, но след интервенция на гражданите освободени на място. След Роженската декларация обаче започва редовна употреба на насилие срещу организацията. Властите се чувстват оправдани от екстремното ѝ съдържание да вземат драстични мерки. Ключова роля в беззаконията през следващите години ще играе главния прокурор Иван Татрчев. Първия случай от серията непредизвикано организирано насилие е на 5 май 1991 г. когато организацията се опитва да положи цветя пред паметника на Гоце Делчев в Благоевград по повод деня от неговата гибел. Тогава е извършено насилие над Иван Гюров, Иван Котев, Л. Златинов. Кирил Тилев и Атанас Киряков. Следващия случай е по време на т. нар. "Велик македонски събор" свикан на 25 май 1991 г. от новоизлюпената ВМРО СМД, по подобие на съборите на Ванче Михайлов. Присъстват и десетки активисти на "Илинден". Някои от тях раздават листовки. Полицията подгонва част от тях. Някои като Андон Андонов успяват да избягат. Други като Кирил Тилев, Иван Котев, Кирил Иванов и Борис Стоилков са арестувани и бити.

На 26 юли организацията планува голям събор в гр. Банско. Властта реагира необичайно остро. Всички пътища към Банско са затворени. Редовните автобусни линии се отклоняват. Града е под пълна блокада. Полицейски постове още на по 60 - 70 километра преди града проверяват автобусите и връщат тези на организацията санкционирани шофьорите. Автобусът от Сандански е спрял в Кресненското дефиле и върнат. Възмутени илинденци правят блокада на международния път в град Кресна и спират движението. Пристига полиция и след няколко предупреждения разбива барикадата със сила.

Малцината успяли по селски пътища да влязат в Банско са арестувани в града. Събора е провален.

Насилието и кампанията в медиите от една страна, а от друга - упоритото настояване на зам.-председателя да наложи своите крайни възгледи създават криза в организацията. Към есента все по-остро се чувства нуждата от провеждане на конгрес и избор на ново общоприемливо ръководство. Тези избори се свързват и с утвърждаване на единна програма.

Според един документ от 5 декември 1991 г. на събрание на проведено на 19 октомври същата година в присъствието на Стоян Георгиев, Йордан Костадинов, Йордан Бербаков, Георги Сухаров, Кирил Иванов и Костадин Петков е решено до края на ноември да се проведат околийски конференции, като подготовка за провеждане на конгрес. Това решение (ако наистина е съществувало в този си вид) не е изпълнено в нито една околия и на практика конгреса се проваля. Единствената конференция проведена един ден преди крайния срок е тази в с. Мусомище, Гоцеделчевско, но тя не е точно околийска. Това е конференция на две околии - Гоцеделчевска и Разложка, като присъстват и представители от други околии (от Петричката околия - петричката секция, от Санданската - с. Микрево и може би Катунци, от Благоевградската - гр. Благоевград). Отсъстват представители от град Сандански и с. Крупник. Тук са председателят Георгиев и новия секретар Йордан Бербаков (предишния - Красимир Илиев е свален след извършено криминално деяние). Конференцията е бойкотирана от заместник председателя Костадинов и председателя на ЦКРК - близкия приятел на Костадинов - Борис Павлов. Причината за бойкота е основателното предположение, че ще бъде поискана сметка за роженската декларация и за крайните и безотговорни изказвания. Тази единствена конференция на ОМО "Илинден" приема документ - станал известен като Мосомишка декларация. В увода този важен документ е определен като "Декларация на конфедерацията на ОМО "Илинден" (тук думата е згрешена вместо конференция). В нея се осъждат крайностите и нарушенията на някои ръководители. На база на устава (чл. 1 и 6) са отхвърлени исканията намиращи се в Роженската декларация за прогонване на българските окупационни войски (т. 8), отцепване на неврокопската митрополия (т. 7), забрана на българските партии (т. 14) и т.н. (т. 16 – обединение на Македония под егидата на великите сили), както и изявления от типа "Българите в Азия!" и "Възраждане на неофашизма в България като политика на президента Жельо Желев". Потвърдена е уставната цел борба за "духовно обединение на македонците от трите дяла на Македония и света" и за "Европа и Балкани без граници" (чл. 7). Мосомишката декларация е базирана на традиционните основни програмни определения на организацията отбелязани в нейния пръв устав (чл. 1 - сплотяване на македонците на земляческа и културна основа, 2 – признаване на македонско малцинство в Р България, 8 – "ОМО "Илинден" не се бори за накърняване на териториалната цялост на Народна Република България", и 10 – "ОМО "Илинден" с е обяви срещу всякакъв вид сепаратизъм, шовинизъм, асимилация и геноцид.") и втори устав (чл. 1 и 6 – Духовно обединяване на македонците; "ОМО "Илинден" е за ненакърняване на териториалната цялост на балканските страни"). Всъщност конференцията чрез приетата декларация излиза в защита на устава и на изворните начала на организацията и против опитите на Костадинов да ги изврати съгласно своите разбирания.

Вместо да изложи позицията си открито пред конференцията или да приеме волята на мнозинството, Костадинов минава в настъпление. Той се възползва от подкрепата на Борис Павлов и чрез него, като председател на ЦКРК, обявява конференцията за незаконна. На 5 декември 1991 г. Павлов пише до членовете на КС и ръководствата на околийските писма, в което не само взема страна, но и става инициатор за разцепление на организацията.

Тръгвайки очевидно от погрешното си схващане, че конференцията проведена на 23 ноември е конгрес и позовавайки се на решението на събранието проведено на 19

октомври 1991 г., той провъзгласява конференцията за незаконна. Аргументите на Павлов са три: 1. Не са изпълнени решенията от 19 октомври; 2. нарушен е устава на ОМО "Илинден" (без да се посочи какво точно е нарушено); 3. Не е присъствал ЦКРК (който е бил поканен но не е отишъл). Решенията взети на 19 октомври включват провеждане до 24 ноември 1991 г. на околийски отчетно-зборни конференции, които да подготвят бъдещия конгрес. Единствената проведена такава е тази в Мосомище, макар, че тя надхвърля рамките на околийска и взема отношение по идейните спорове в организацията. Тъй като проведената форум е провъзгласен за конференция не може да се говори нито за нарушение, нито за изпълнение на устава, а пък присъствието на ЦКРК на конференции не е предвидено в устава.

Наистина казуса с законността на проведената конференция е спорен. От една страна тя се провъзгласява за конференция на организацията, а устава не предвижда общоорганизационни конференции. От друга страна инициативата за свикването ѝ е несъмнено свързана с решението за провеждане на околийски отчетни конференции. От трета – тя не е конгрес и не може да се обвинява в незаконност заради неспазване на приета процедура за свикване на конгреса. Днес вече е много трудно да се уточни дали планираната като околийска конференция е еволюирала в общоорганизационна, или е била планирана за такава. Не са ясни мотивите на организаторите ѝ. Известно е че са били поканени всички ръководни фактори, но привържениците на Костадинов са я бойкотирали. Във всеки случай конференцията е пръв симптом за поляризацията настъпила в "Илинден".

Макар законността ѝ от формална гледна точка да е под въпрос, то от гледна точка на представителност авторитета ѝ е извън всяко съмнение. Също така неоспорими са становищата взети в защита на устава и изворните начала на ОМО "Илинден". Затова провъзгласяването и за незаконна от страна на Павлов е крайно и тенденциозно.

При това прави впечатление, че ЦКРК не е обезпокоен от факта, че нито една (друга) околия не е провела предвидената конференция, нито от това, че подготвения конгрес по този начин е провален, а се притеснява от решенията взети на единствената проведена такава. Но Павлов стига още по далеч. Той обявява свикване на 8 декември 1991 г. разширено събрание с участието на ЦКРК, КС, и членовете на околийските ръководства. (Свикването на подобен вид събрание, също както провеждането на общоорганизационна конференция, не е регламентирано в устава на организацията). След това директно заплашва "Ако не се явите на горепосочената дата ще считаме, че сте измамани от Стоян Георгиев Томовичин и Йордан Петров Бербагов и те са внесли планувания разкол в организацията. Сбирката организирана от тях и състояла се на 23 ноември 1991 г. в с. Мосомище освен, че е незаконна, тя ви отнема правото да сте членове на ОМО "Илинден". Измамани от председателя и секретаря на организацията, които се обвиняват за провеждане на планомерен разкол?! Това е едно удивително цинично заявление. Твърдението, че участниците в конференцията губят правото си да бъдат членове на организацията не е базирано на никакъв текст от устава на организацията, не е в правомощията на председателя на ЦКРК и е пример за крайно самоуправство и злоупотреба с позицията. Това само по себе си е извънредно лошо. Но Павлов отива още по далеч в разпалването на разкола в организацията. Той пише следното: "Поради това ние ви препоръчваме да си изберете ново име на вашата организация с нов устав и програма". С две думи Павлов обявява за изключени всички участници в конференцията, които не се покаят и направо ги приканва да си направят своя отделна организация. С това той става първият, който гласно и открито застава зад идеята за разцепване на ОМО "Илинден". За всички обаче е известно, че чрез него всъщност действа Зам.-председателя Костадинов, срещу чиито действия и заявления е насочена преди всичко Мосомишката декларация.

Не е известно дали планувания от него контра форум се е състоял. Все пак желанието за единство е достатъчно силно и безотговорните заявления на Павлов остават без

последствия. През следващите месеци външно единството се запазва, но подялбата вътре се задълбочава. Павлов ще изпозлва позицията си на председател на ЦКРК за да подкрепи своя приятел Костадинов в борбата му срещу председателя. Той прави ревизии на всички ръководители и през януари 1992 г. излиза с отчет, в който напада за злоупотреби и нарушения само привържениците на Стоян Георгиев, прикривайки същевременно слабата и хаотична отчетност на своя приятел. По това време той ще сподели с друг свой приятел – Владо Коцелов, че е правил ревизия на Костадинов, но посленият не е бил подготвен за това. Така ЦКРК, органът призван да пази законността в организацията, вместо да съдейства за помирение и законност, вместо да настоява за провеждане на конгрес, който да реши възникналите противоречия и дилеми, вземане страна в конфликта и съдейства за разцеплението на ОМО "Илинден".